

**Zakres wiedzy i umiejętności oraz wykaz literatury
Wojewódzkiego Konkursu Przedmiotowego z Geografii
dla uczniów szkół podstawowych województwa śląskiego
w roku szkolnym 2023/2024**

I etap

I. Zakres umiejętności

1. Prowadzenie obserwacji i pomiarów, analizowanie pozyskanych danych i formułowanie wniosków na ich podstawie.
2. Korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych.
3. Interpretowanie map różnej treści.
4. Określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, formułowanie twierdzenia o prawidłowościach, dokonywanie uogólnień.
5. Stawianie pytań, formułowanie hipotez oraz proponowanie rozwiązań problemów dotyczących środowiska przyrodniczego.
6. Określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego Polski, formułowanie twierdzenia o prawidłowościach, dokonywanie uogólnień.
7. Ocenianie zjawisk i procesów społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce.
8. Stawianie pytań, formułowanie hipotez oraz proponowanie rozwiązań problemów dotyczących środowiska geograficznego Polski.
9. Lokalizowanie obiektów na mapach fizycznych.
10. Rozwiązywanie problemów geograficznych z zastosowaniem obliczeń.
11. Prezentowanie i interpretowanie wiedzy geograficznej.
12. Korzystanie z różnych źródeł informacji.
13. Posługiwanie się ze zrozumieniem podstawową terminologią geograficzną

II. Zakres treści

Geografia fizyczna świata. Krajobrazy Ziemi. Geografia Polski i Europy.

1. **Mapa** ogólnogeograficzna, krajobrazowa, turystyczna, skala mapy, treść mapy - umiejętności czytania, interpretacji i posługiwania się mapą.
2. **Lądy i oceany na Ziemi**: rozmieszczenie lądów i oceanów, pierwsze wyprawy geograficzne.
3. **Krajobrazy Polski**: wysokogórski (Tatry), wyżynny (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), nizinny (Nizina Mazowiecka), pojezierny (Pojezierze Mazurskie), nadmorski (Pobrzeże Słowińskie), wielkowiejski (Warszawa), miejsko-przemysłowy (Wyżyna Śląska), rolniczy (Wyżyna Lubelska).
4. **Krajobrazy świata**: wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej, sawanny i stepu, pustyni gorącej i lodowej, tajgi i tundry, śródziemnomorski, wysokogórski Himalajów; strefowość a piętrowość klimatyczno-roślinna na świecie.
5. **Ruchy Ziemi**: Ziemia w Układzie Słonecznym; ruch obrotowy i obiegowy; następstwa ruchów Ziemi, obliczanie czasu słonecznego.

6. **Współrzędne geograficzne:** szerokość i długość geograficzna; położenie matematyczno- geograficzne punktów i obszarów; rozciągłość południkowa i równoleżnikowa.
7. **Podstawy geografii fizycznej:** płytowa budowa litosfery, formy ukształtowania powierzchni Ziemi, skały i minerały, dzieje geologiczne, formy polodowcowe, wulkany i trzęsienia ziemi, pogoda i klimat.
8. **Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy:** położenie geograficzne Polski; wpływ ruchów górotwórczych i zlodowaceń na rzeźbę Europy i Polski; przejściowość klimatu Polski; Morze Bałtyckie; główne rzeki Polski i ich systemy; główne typy gleb w Polsce; lasy w Polsce; dziedzictwo przyrodnicze Polski, surowce mineralne Polski
9. **Spoleczeństwo i gospodarka Polski na tle Europy:** rozmieszczenie ludności, struktura demograficzna Polski (wiekowa, narodowościowa, wyznaniowa, wykształcenia, zatrudnienia);
10. **Migracje Polaków na tle współczesnych ruchów migracyjnych w Europie;** zróżnicowanie polskich miast; sektory gospodarki Polski; rolnictwo Polski; zmiany struktury przemysłu Polski; zróżnicowanie usług i ich rola w rozwoju gospodarki; rozwój komunikacji; gospodarka morska; atrakcyjność turystyczna Polski.
11. **Relacje między elementami środowiska geograficznego na przykładzie wybranych obszarów Polski.** Wpływ: sposobu zagospodarowania dorzecza na występowanie powodzi; warunków przyrodniczych (np.: zasobów surowców mineralnych, wiatru, wód i usłonecznienia) pozaprzyrodniczych na energetykę; rozwoju dużych miast na przekształcenia strefy podmiejskiej; procesów migracyjnych na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu obszarów wiejskich; przemian gospodarczych po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia; transportu na rozwój działalności gospodarczej; walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego na rozwój turystyki.
12. **Treści kształcenia rozszerzające podstawę programową zawarte we wskazanej literaturze.**

III. Proponowana literatura

1. Zaparucha A., Góry Stołowe - jedyne takie. Geografia w Szkole 1/2021, s. 40-41;
2. Dziadek M., Kastylija-Leon - na dachu Hiszpanii. Geografia w Szkole 2/2021, s. 18-23
3. Wolniewicz P, Polskie geoparki. Geografia w Szkole 3/2021, s. 4-6